

درس چهاردهم شمایل و ویژگیهای حضرت مهدی عج

آنچه در این درس فرا خواهیم گرفت:

۱. شمایل و ویژگیهای حضرت مهدی عج
۲. شمایل مهدی عج پس از ولادت و دوران کودکی
۳. شمایل مهدی عج در دوران غیبت.
۴. شمایل مهدی عج هنگام ظهور
۵. برخی ویژگیهای خاص حضرت مهدی عج
۶. ۱. مفی بودن آثار ممل در مادر حضرت مهدی عج
۲. مفی بودن ولادت آن حضرت
۳. روشن شدن چراغی در «بیت الممد» از ولادت تا هنگام ظهور
۴. فاطمه الاوصیا بودن
۵. پنهان زیستی
۶. میراث انبیا نزد ایشان
۷. نبودن بیعت امدی بر گردن ایشان
۸. طول عمر فراوان آن حضرت
۹. کشته شدن شیطان به دست آن حضرت
۱۰. نزول حضرت عیسی ع برای یاری آن حضرت
۱۱. ایجاد حکومت و امد جهانی
۱۲. آکنده شدن زمین از عدل و داد به دست ایشان

پیش درآمد

پیشوایان معصوم ما علیهم السلام، همگی نور واحد و دارای اشتراکات فراوانی اند؛ اما در بعضی روایات، برای هر یک از ایشان ویژگی هایی خاص بیان شده است. این ویژگی ها در کنار خصلت های مشترک، به عنوان نکات قابل توجه در هر یک از امامان علیهم السلام مطرح است. حضرت مهدی علیه السلام به عنوان آخرین پیشوای شیعیان، اگر چه بسان دیگر ائمه علیهم السلام دارای صفات و ویژگی هایی است؛ اما دارای خصوصیتی است که تنها در باره ایشان گفته شده است.

در این درس ابتدا برخی از ویژگی های جسمانی آن حضرت و سپس به پاره ای از ویژگی های اختصاصی ایشان پرداخته می شود.

محدثان معتبر - از شیعه و اهل سنت - بنا بر احادیث بسیاری، از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم و ائمه علیهم السلام شمایل و اوصاف حضرت مهدی علیه السلام را در کتاب های خویش بیان کرده اند. مجموعه این روایات را می توان به سه دسته تقسیم کرد:

۱. روایاتی که شمایل آن حضرت را پس از ولادت و دوران کودکی توصیف کرده است.
۲. حکایاتی که ملاقات کنندگان با آن حضرت در طول دوران غیبت، ذکر کرده اند.
۳. احادیثی که به نقل از معصومین علیهم السلام، شمایل و ویژگی های جسمانی آن حضرت را هنگام ظهور و حکومت ایشان بیان کرده است.

۱. شمایل مهدی علیه السلام پس از ولادت و دوران کودکی

ضوء بن علی از مردی از اهل فارس، حکایتی نقل و در ضمن آن، برخی از اوصاف حضرت را در نوزادی بیان کرده است: «...پسر بچه ای سفید و زیبا روی بود ...مویی از بالای سینه تا ناف، به

رنگ سبز - نه سیاه - روییده بود...»^۱

یعقوب منقوش گوید: «خدمت امام حسن عسکری علیه السلام وارد شدم. داخل حیاط بر سکویی نشسته بود. سمت راستش اتاقی قرار داشت و بر آن پرده‌ای آویخته بود. عرض کردم: ای سید من! صاحب امر امامت، بعد از شما کیست؟

فرمود: این پرده را بالا بزن! آن را بالا زدم. پسر بچه ای به قامت پنج وجب - که به نظر می آمد هشت الی ده سال داشت - بیرون آمد؛ با پیشانی درخشان، روی سفید، دو چشم براق، دو کتف ستبر و دو زانوی برگشته. در گونه راستش خالی و در سرش گیسوانی بود. بر زانوی پدر خود ای محمد صلی الله علیه و آله نشست؛ پس به من فرمود: این است صاحب الامر شما»^۲.

۲. شمایل مهدی علیه السلام در دوران غیبت

این دسته حکایات را می توان به دو گروه تقسیم کرد:

الف. حکایاتی که شمایل آن حضرت را در دوران غیبت صغرا توصیف کرده است.^۳ در این گروه، گاهی ویژگی های جسمانی آن حضرت، مانند پدر بزرگوارشان دانسته شده^۴ و در برخی موارد نیز به صورت جزئی تر، مورد اشاره قرار گرفته است.

از اوصاف آن حضرت در این دوران می توان به موارد ذیل اشاره کرد: صورتی گندم گون،^۵ گردنی بسیار زیبا،^۶ دارای قامتی نه بسیار بلند و نه چندان کوتاه، پیشانی بلند، چهار شانه، بینی کشیده، بر روی گونه راستش خالی زیبا و ...^۷

ب. حکایاتی که سخن از شمایل آن حضرت در دوران غیبت کبرا به میان آورده است.^۸

۱. کافی، ج ۱، ص ۳۳۹، ح ۶؛ کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۴۳۵، باب ۴۳، ح ۴.

۲. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۷۸، ح ۱؛ رک: کافی، ج ۱، ص ۵۱۴، ح ۲.

۳. اگر چه این دسته حکایات کم و بیش در دست است؛ اما در کمتر حکایتی به روشنی از ویژگی های آن حضرت صحبت شده است.

۴. کمال الدین و تمام النعمه، ج ۲، ص ۴۴۱، ح ۱۲.

۵. کتاب الغیبه، ص ۲۵۷.

۶. همان، ص ۳۵۵.

۷. همان، ص ۲۶۶.

۸. البته قبول این اوصاف منوط به این است که ما اساساً ادعای ملاقات با آن حضرت را در دوران غیبت کبرا بپذیریم. به علاوه در اغلب آن حکایات به روشنی به اوصاف حضرت اشاره ای نشده است.

۳. شمایل مهدی عجله هنگام ظهور

در بعضی از روایات شمایل حضرت، به هنگام ظهور، قیام و عصر حکومت ذکر شده است. یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های آن حضرت در این دوران، قوت فوق العاده جسمانی ایشان است. امام رضا عجله فرمود: «... وَأَنَّ الْقَائِمَ هُوَ الَّذِي إِذَا خَرَجَ كَانَ فِي سِنِّ الشُّبُوحِ وَمَنْظَرِ الشَّبَّانِ قَوِيًّا فِي بَدَنِهِ حَتَّى لَوْ مَدَّ يَدَهُ إِلَى أَكْثَرِ شَجَرَةٍ عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ لَقَلَعَهَا وَلَوْ صَاحَ بَيْنَ الْجِبَالِ لَتَدَكَّدَكَتْ صُخُورُهَا...»؛ «... قائم عجله آن است که چون ظهور کند، در سن پیران است و سیمای جوان دارد. نیرومند باشد تا جایی که اگر دست به بزرگ‌ترین درخت زمین اندازد، آن را از جا بکند و اگر میان کوه‌ها نعره کشد، سنگ‌های آنها را از هم بپاشد».

امیرمؤمنان علی عجله درباره برخی از ویژگی‌های ظاهری جسمانی ایشان در عصر ظهور فرمود: «يَخْرُجُ رَجُلٌ مِنْ وَلَدِي فِي آخِرِ الزَّمَانِ أَيْضُ اللَّوْنِ مُشْرَبٌ بِالْحُمْرَةِ مَبْدُحُ الْبَطْنِ عَرِيضُ الْفَخْدَيْنِ عَظِيمُ مَشَاشِ الْمُنْكَبِينَ بَظْهَرِهِ شَامَتَانِ: شَامَةٌ عَلَى لَوْنِ جِلْدِهِ وَ شَامَةٌ عَلَى شِبْهِ شَامَةِ النَّبِيِّ ص...»؛ «مردی از فرزندانم در آخر الزمان ظهور می‌کند. رنگش سفید آمیخته به سرخی و شکمش برآمده است. دو رانش ستبر و هر دو شانهاش قوی است. در پشتش دو خال است (مانند مهر)؛ یکی به رنگ پوستش و دیگری چون مهر نبوت پیغمبر».

آن حضرت همچنین فرمود: «... وَهُوَ رَجُلٌ أَجَلَى الْجَبِينِ، أَقْنَى الْأَنْفِ، ضَخْمُ الْبَطْنِ، أَزِيلُ الْفَخْدَيْنِ بِفَخْدِهِ الْيَمْنَى شَامَةٌ، أَفْلَحُ الثَّنَائِيَا، وَيَمَلَا الْأَرْضَ عَدْلًا كَمَا مَلَّتْ ظُلْمًا وَجُورًا»؛ «... او مردی بلند پیشانی و دارای بینی باریکی است که میانش اندک برآمدگی دارد. برآمده شکم و دارای ران‌های درشت و پهن است. خالی بر ران راست او قرار دارد. میان دو دندان پیشین او، گشاده است...».

امام باقر عجله نیز در وصف آن حضرت فرمود: «... او شخصی سرخ و سفید و دارای چشمانی گرد و فرو رفته است. ابروانی پر پشت و برجسته و شانهای پهن دارد...»^۴.

۱. رک: کافی، ج ۱، ص ۵۱۴، ح ۲؛ کمال‌الدین و تمام النعمة، ج ۲، ص ۴۸، ح ۷.

۲. کمال‌الدین و تمام النعمة، ج ۲، ص ۶۵۳، ح ۱۷.

۳. نعمانی، الغيبة، ج ۲، ص ۲۱۴، ح ۲.

۴. همان، ص ۲۱۵، ح ۳.

امام علی علیه السلام فرمود: «مهدی دارای چشمانی سیاه و درشت است. موهایی مجعد و خالی بر گونه دارد...»^۱

ایشان در کمال جوانی ظهور خواهد کرد؛ چنان که امام باقر علیه السلام فرمود: «مهدی در حالی قیام خواهد کرد که یک تار موی سفید، در سر و محاسن او دیده نمی‌شود».^۲

همین معنا در کلام نورانی امام مجتبی علیه السلام آمده است که حضرت مهدی علیه السلام در سن و سالی کمتر از چهل، ظهور خواهد کرد.^۳

برخی ویژگی‌های خاص حضرت مهدی علیه السلام

۱. مخفی بودن آثار حمل در مادر حضرت مهدی علیه السلام

یکی از ویژگی‌های خاص آن حضرت این است که زمانی که مادر آن حضرت به ایشان باردار بوده، اثری از حمل در آن بانوی بزرگوار مشاهده نمی‌شد. این موضوع هر چند در برخی از پیامبران علیهم السلام سابقه داشته؛ ولی در باره امامان معصوم علیهم السلام این چنین، گزارش نشده است.

وقتی امام حسن عسکری علیه السلام نوید ولادت حضرت مهدی علیه السلام را به عمه بزرگوار خود (حکیمه خاتون) می‌دهد، آن بانو با کمال شگفتی می‌پرسد: چگونه امشب آن نور پاک از نرجس به دنیا می‌آید؛ در حالی که اثری از بارداری در او مشاهده نمی‌شود؟^۴

۲. مخفی بودن ولادت آن حضرت

از مهم‌ترین ویژگی‌های ولادت حضرت مهدی علیه السلام، مخفی بودن آن است. سعید بن جبیر می‌گوید: از امام سجاد علیه السلام شنیدم که می‌فرمود: «فِي الْقَائِمِ مَنَّا سُنُّنٌ مِّنْ سُنَنِ الْأَنْبِيَاءِ علیهم السلام ... وَ سُنَّةٌ مِّنْ إِبْرَاهِيمَ ... وَ أُمَّةٌ مِّنْ إِبْرَاهِيمَ فَخَفَاءُ الْوَلَادَةِ وَ اعْتَرَأَلُ النَّاسِ ...»^۵ «در قائم ما سنت‌هایی از پیامبران وجود دارد ... اما از ابراهیم پنهانی ولادت و کناره‌گیری از مردم...».

۱. همان، ص ۳۰۴، ح ۱۴.

۲. نعمان بن محمد بن منصور، شرح الاخبار، ج ۳، ص ۲۸۰.

۳. کمال‌الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۳۱۵.

۴. رک: کمال‌الدین و تمام النعمة، ج ۲، ص ۴۲۶، ح ۲؛ کشف الغمة، ج ۲، ص ۴۹۸؛ دلائل الامامة، ص ۲۶۸.

۵. شیخ صدوق رحمته الله، کمال‌الدین و تمام النعمة، ج ۱، باب ۳۱، ح ۳.

۳. روشن شدن چراغی در بیت الحمد، از ولادت تا هنگام ظهور

«بیت» در لغت به معنای خانه و «حمد» به معنای ستایش و ثنا است. این واژه در بعضی از روایات، به کار رفته و از آن به عنوان جایگاهی مربوط به حضرت مهدی عج یاد شده است. فضل گوید: شنیدم امام صادق علیه السلام فرمود: «أَنَّ لِصَاحِبِ هَذَا الْأَمْرِ بَيْتًا يُقَالُ لَهُ بَيْتُ الْحَمْدِ فِيهِ سِرَاجٌ يَزْهَرُ مُنْذُ وُلِدَ أَلَى يَوْمٍ يَقُومُ بِالسَّيْفِ لَا يَطْفَأُ»؛ «همانا برای صاحب این امر خانه‌ای است که بدان «بیت الحمد» می‌گویند. در آن چراغی هست که از هنگام ولادت روشنی می‌بخشد؛ تا روزی که با شمشیر قیام می‌کند، خاموش نخواهد شد».

اگر چه به روشنی جایگاه این خانه و چگونگی روشنایی آن، بیان نشده است؛ ولی احتمال می‌رود مقصود، معنای کنایی باشد که با ولادت آخرین حجّت الهی، چراغ هدایت بشر با فروغی هر چه بیشتر، به پرتو افشانی پرداخته و زمین را از نور وجود خود آکنده ساخته است. این روایت با همین مضمون از امام باقر علیه السلام نیز نقل شده است.^۲

۴. خاتم الاوصیا بودن ایشان

«خاتم الاوصیاء»، به معنای پایان بخش جانشینان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است. یکی از ویژگی‌های اختصاصی آن حضرت، آن است که پایان بخش سلسله امامت است. این لقب ابتدا بر زبان خود آن حضرت در کودکی، جاری شد.

طریف ابونصر گوید: «بر صاحب الزمان وارد شدم؛ آن حضرت فرمود: برای من صندل احمر (نوعی چوب خوش بو) بیاور. پس برای ایشان آوردم؛ آن حضرت به من رو کرد و فرمود: آیا مرا می‌شناسی؟ گفتم: بله سپس فرمود: من کیستم؟ عرض کردم: شما آقای من و فرزند آقای من هستید. پس آن حضرت فرمود: مقصودم این نبود! گفتم: خداوند مرا فدای شما گرداند. بفرمایید مقصودتان چه بود؟

حضرت فرمود: «أَنَا خَاتَمُ الْأَوْصِيَاءِ وَبِي يَدْفَعُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ الْبَلَاءَ عَنْ أَهْلِ وَسِيْعَتِي»؛^۲ «من

خاتم الاوصیاء هستم که خداوند به وسیله من، بلا را از اهل و شیعیانم دور می‌سازد».

۱. نعمانی، الغیبة، ص ۲۳۹، ح ۳۱.

۲. محمد بن حسن طوسی رحمته الله، کتاب الغیبة، ص ۴۶۷، ح ۴۸۳.

۳. کتاب الغیبة، ص ۲۴۶، ح ۲۱۵؛ کمال الدین و تمام النعمة، ج ۲، ص ۴۴۱، ح ۱۲.

علاوه بر خاتم الاوصیاء از حضرت مهدی علیه السلام به عنوان خاتم الائمه نیز یاد شده است؛ چنان که رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله می فرماید: «مَعَاشِرَ النَّاسِ اِنِّي نَبِيٌّ وَعَلَى وَصِيٍّ اِلَّا اِنْ خَاتَمَ الْاِئِمَّةَ مِنْ الْقَائِمِ الْمُهْدِيِّ...»^۱ «ای مردمان! من پیامبرم و علی جانشین من است. آگاه باشید که خاتم الائمه، قائم مهدی از ما است».

این ویژگی نیز اختصاص به حضرت مهدی علیه السلام دارد.

۵. پنهان زیستی ایشان

با مراجعه به مجموعه‌های روایی روشن می‌شود که شمار بسیاری از احادیثی که درباره وجود حضرت مهدی علیه السلام بوده و از ظهور او نوید داده است؛ از غیبت غمبار او نیز خبر می‌دهد. غیبت آن حضرت - با ویژگی‌های خاص خود - به این صورت نه تنها برای هیچ یک از امامان علیهم السلام رخ نداده، که برای هیچ یک از پیامبران نیز اتفاق نیفتاده است. البته از برخی روایات استفاده می‌شود که یک نحوه غیبتی، برای برخی از انبیا بوده است.

۶. میراث انبیا نزد ایشان

یکی از ویژگی‌های حضرت مهدی علیه السلام این است که هنگام ظهور، بسیاری از میراث‌های پیامبران را به همراه خواهد داشت. درباره اینکه این امور به چه منظور نزد او جمع شده، سخن صریحی وجود ندارد؛ ولی با توجه به نقش آن حضرت - که همان نقش انبیا و اولیا است و او آرزوی همه آنان را تحقق خواهد بخشید - می‌توان نتیجه گرفت که تمامی ابزار آنان، در اختیار حضرت مهدی علیه السلام قرار خواهد گرفت. دیگر اینکه آن حضرت وظیفه دارد تا همه پیروان ادیان را به دین مقبول الهی (اسلام) دعوت کند و این موارد، نشانه‌هایی از حقانیت آن حضرت است. از این رو همان گونه که در روایات از زنده ماندن حضرت مسیح علیه السلام، به عنوان هدایت مسیحیان و ارجاع ایشان به پیروی از حضرت مهدی علیه السلام یاد شده؛ می‌توان سایر میراث‌ها را به عنوان وسیله‌ای برای اتمام حجت بر آنان دانست.

۱. قتال نیشابوری، روضة الواعظین، ص ۹۷.

برخی از آنچه در روایات مورد اشاره قرار گرفته، عبارت است از:

۱-۶. پیراهن رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله

یعقوب بن شعیب از امام صادق علیه السلام روایت کرده است که به وی فرمود: «آیا پیراهن قائم را - که هنگام قیام می‌پوشد - نشانت ندهم؟ عرض کردم: چرا! پس آن حضرت جعبه‌ای را خواست و آن را گشود و از آن پیراهن کرباسی را بیرون آورد. آن را باز کرد که ناگهان دیدم در آستین چپ آن، آثار خون مشاهده می‌شود. سپس فرمود: این پیراهن پیامبر گرامی خداوند است؛ در روزی که دندان‌های پیشین آن حضرت ضربه دید. آن خون را بوسیدم و بر صورت خویش نهادم. سپس امام صادق علیه السلام آن را در هم پیچید و برداشت»^۱.

۲-۶. عمامه پیامبر صلی الله علیه و آله،

۳-۶. زره رسول خدا صلی الله علیه و آله،^۲

۴-۶. سلاح حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله،^۳

۵-۶. پرچم پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله،^۴

۶-۶. سنگ حضرت موسی علیه السلام،^۵

۷-۶. عصای حضرت موسی علیه السلام،^۶

امام صادق علیه السلام فرمود: «عصای موسی چوب آسی از یک نهال بهشتی بود. هنگامی که وی به سوی مدین می‌رفت، جبرئیل آن را برایش آورد و آن عصا همراه با تابوت آدم، در دریاچه طبریه (در شمال فلسطین) است و هرگز آن دو نمی‌پوسند و تغییر نمی‌یابند تا اینکه حضرت قائم هنگام قیام، آن دو را بیرون می‌آورد».

۸-۶. انگشتری سلیمان علیه السلام،^۷

۹-۶. تشتی که حضرت موسی علیه السلام در آن قربانی می‌کرد.^۱

۱. الغیبه، ص ۳۵۰، ج ۴۲.

۲. کافی، ج ۸، ص ۲۲۴، ج ۲۸۵.

۳. الغیبه، ص ۳۳۹، ج ۴۰؛ کافی، ج ۸، ص ۲۲۴، ج ۲۸۵.

۴. الغیبه، ۳۴۳، ج ۲۸ و ۴۳۵، ج ۱.

۵. کافی، ج ۱، ص ۲۳۱، ج ۳.

۶. کافی، ج ۱، ص ۲۳۱، ج ۱؛ الغیبه، ص ۲۳۸، ج ۲۸، کمال‌الدین و تمام‌النعمة، ج ۲، ص ۳۷۶، ج ۷.

۷. الغیبه، ص ۳۴۳، ج ۲۷؛ کافی، ج ۱، ص ۲۳۱، ج ۱.

امام علی علیه السلام فرمود: رسول خدا صلی الله علیه و آله فرموده است: «المَهْدِي مِنْ وُلْدِي، تَكُونُ لَهُ غَيْبَةٌ وَ حَيْرَةٌ تَضِلُّ فِيهَا الْأُمَّمُ، يَأْتِي بِذَخِيرَةِ الْأَنْبِيَاءِ فِيمَلَأُهَا عَدْلًا وَقِسْطًا كَمَا مَلِئْتُ جَوْزًا وَظُلْمًا»؛^۱ فرزندم مهدی یک غیبت و حیرتی دارد که امت‌ها در آن گمراه شوند. او با ذخیره پیغمبران می‌آید و زمین را پر از عدل و داد می‌کند؛ آن گونه که پراز جور و ظلم شده باشد.

همان گونه که اشاره شد، شاید یکی از حکمت‌های این میراث داری، این است که پیروان تمامی ادیان، با دیدن میراث پیامبر خود، به حضرت مهدی علیه السلام ایمان آورند و نیز اهداف حضرت مهدی علیه السلام و قیام ایشان، در برگرفته تمامی اهداف پیامبران بزرگ است. از این رو در آن هنگامه عظیم، آن حضرت با در اختیار گرفتن میراث پیامبران بزرگ، هدف خود را - که در واقع هدف جمیع آنان بوده است - تحقق می‌بخشد.

۷. نبودن بیعت احدی بر گردن ایشان

مضمون برخی از روایات این است که آن حضرت با غیبت خود، مجبور به بیعت با طاغوت‌های زمان نمی‌شود. امیرمؤمنان علیه السلام می‌فرماید: «إِنَّ الْقَائِمَ مِنَّا إِذَا قَامَ لَمْ تَكُنْ لِأَحَدٍ فِي عُنُقِهِ بَيْعَةٌ فَلِذَلِكَ تُخْفَى وِلَادَتُهُ وَيَغِيبُ شَخْصُهُ»؛^۲ همانا قائم از ما اهل بیت، هنگامی که قیام می‌کند، بیعت احدی بر گردن او نیست و به همین علت است که ولادتش، مخفی نگه داشته می‌شود و شخص او غایب است.

همین معنا در کلامی از پیشوای دوم - آن هنگام که به جهت مصالح اسلام و مسلمین تن به مصالحه با معاویه داد و مردم زبان به ملامت آن حضرت گشودند - انعکاس یافت: «آیا ندانستید که هیچ یک از ما امامان نیست؛ مگر اینکه بیعت با ستمگری بر گردن او قرار می‌گیرد؛ به جز قائم که عیسی بن مریم پشت سرش نماز می‌گزارد. پس به درستی که خداوند - تبارک و تعالی - ولادتش را مخفی و شخصش را پنهان می‌سازد تا هنگام قیام، بیعت هیچ کس بر گردنش نباشد».^۳

حضرت مهدی علیه السلام خود در توقیعی می‌فرماید: «در خصوص علت غیبت سؤال کرده بودید،

۱. کافی، ج ۱، ص ۲۳۲، ح ۱.

۲. کمال‌الدین و تمام النعمة، ص ۲۸۷، ح ۵.

۳. همان، ج ۱، ص ۳۰۳؛ امین الاسلام طبرسی، اعلام الوری، ص ۴۲۶.

۴. کمال‌الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۳۱۵؛ الاحتجاج، ج ۲، ص ۲۸۹.

خداوند در قرآن کریم می‌فرماید: «ای اهل ایمان از چیزهایی سؤال نکنید که اگر برای شما روشن شود، ناراحت می‌شوید». بدانید که هر کدام از پدران من، بیعت یکی از طاغوت‌های زمان خویش را برگردن داشتند؛ ولی من وقتی قیام می‌کنم، بیعت هیچ یک از گردن کشان و طاغوت‌های زمان را برگردن ندارم.^۱

۸. طول عمر آن حضرت

حضرت مهدی علیه السلام با قدرت الهی زنده است و در میان مردم، به حیات خود ادامه می‌دهد. به یقین همان خدایی که آتش را برای ابراهیم سرد و وسیله سلامت قرار می‌دهد و گل را برای عیسی علیه السلام تبدیل به پرنده می‌کند و عیسی و خضر را پس از قرن‌ها زنده نگه می‌دارد؛ می‌تواند مهدی علیه السلام را نیز با قدرت الهی خود زنده نگه دارد. این حقیقت در روایات فراوانی منعکس شده است:

امام حسن مجتبی علیه السلام فرمود: «ذَآكَ التَّاسِعُ مِنْ وُلْدِ أَخِي الْحُسَيْنِ ابْنِ سَيِّدَةِ الْاِمَاءِ يَطِيلُ اللهُ عُمُرَهُ فِي غَيْبَتِهِ ثُمَّ يَظْهَرُهُ بِقُدْرَتِهِ فِي صُورَةِ شَابِّ ابْنِ دُونَ الْارْبَعِينَ سَنَةً ذَلِكَ لِيَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»؛^۲ «او نهمین از فرزندان برادر من حسین و فرزند سرور کنیزان است. خداوند عمر او را در دوران غیبتش طولانی می‌گرداند. سپس با قدرت خود، او را در سیمای جوانی که کمتر از چهل سال دارد، ظاهر می‌سازد تا بدانند که خداوند بر هر کاری توانا است».

امام سجاد علیه السلام فرمود: «فِي الْقَائِمِ سَنَةٌ مِنْ نُوحٍ وَ هُوَ طُولُ الْعُمُرِ»؛^۳ «در قائم سنتی از نوح است که آن طول عمر می‌باشد».

۹. کشته شدن شیطان به دست آن حضرت

از وهب بن جمیع نقل شده است: «از حضرت صادق علیه السلام درباره این گفته ابلیس - که «پروردگار! پس مرا تا روزی که خلائق برانگیخته می‌شوند، مهلت ده؛ خداوند فرمود: البته تو از

۱. کتاب الغیبة، ص ۲۹۰؛ کمال الدین و تمام النعمة، ج ۲، ص ۴۸۳، ح ۴.

۲. کشف الغمة، ج ۲، ص ۵۲۱؛ کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۳۱۵، باب ۲۹، ح ۲.

۳. کمال الدین و تمام النعمة، ج ۱، ص ۳۲۲، باب ۳۱، ح ۴.

مهلت داده شده گانی تا وقت معین و معلوم» - پرسیدم: این کدام روز خواهد بود؟ فرمود: «یا وَهْبُ أَ تَحْسَبُ أَنَّهُ يَوْمٌ يَبْعَثُ اللَّهُ النَّاسَ لَا وَ لَكِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ أَنْظَرَهُ إِلَى يَوْمٍ يَبْعَثُ اللَّهُ قَائِمًا فَيَأْخُذُ بِنَاصِيَتِهِ فَيَضْرِبُ عُنُقَهُ فَذَلِكَ الْيَوْمُ هُوَ الْوَقْتُ الْمَعْلُومُ»؛ «آیا گمان می‌کنی آن روز، رستاخیز بزرگ است؟ هرگز! بلکه خداوند او را تا روزی که قائم ما قیام می‌کند، فرصت داده است. آن گاه [قائم ما] از پیشانی او را گرفته، گردنش را خواهد زد. آن هنگام وقت معلوم است».

بعید نیست مقصود از روایت، این باشد که با روشن شدن حقایق در عصر ظهور و رشد بسیار بالای عقلانی انسان‌ها در آن عصر، دیگر مجالی برای اغوای شیطان باقی نخواهد ماند و او خلع سلاح و نابود می‌گردد و این پایان مهلت او است.^۲

۱۰. نزول حضرت عیسی علیه السلام و اقتدا به حضرت مهدی علیه السلام

فرود آمدن پیامبر بزرگ خدا عیسی بن مریم، به هنگام قیام امام مهدی علیه السلام، از دیدگاه همه مسلمانان - با وجود اختلاف در مذهب - یک واقعیت ثابت و از اموری است که تردید در آن راه ندارد. شاید حکمت فرود آمدن آن حضرت در هنگام ظهور، تقویت حرکت جهانی آن حضرت و اعتراف و تصدیق به حقانیت آن وجود گران مایه است. به ویژه آنکه حضرت عیسی، به امام مهدی علیه السلام، اقتدا می‌کند و به امامت او نماز می‌گزارد و امامت جهانی و آسمانی او را تصدیق و تأیید می‌کند.

نزول عیسی علیه السلام، از مهم‌ترین حوادث تاریخ، و بزرگ‌ترین نشانه‌ها و دلایل بر حقانیت امام مهدی علیه السلام خواهد بود. آیا شگفت‌انگیز نیست که انسانی، مدتی در روی زمین زندگی کند؛ آن گاه خداوند به او رفعت بخشیده و بالا ببرد و در آن حال هزاران سال زندگی کند؛ سپس با قیام جهانی حضرت مهدی علیه السلام، فرود آید و ضمن تصدیق و اقرار به امامت آن حضرت، با او نماز بگذارد و با حرکت نجات بخش و آسمانی او همراه شود؟

ابوبصیر گوید: به امام صادق علیه السلام عرض کردم: ای فرزند رسول خدا! قائم شما اهل بیت کیست؟

۱. دلائل الامامة، ص ۲۴۰.

۲. ر. ک: کمال الدین و تمام النعمة، ج ۲، ص ۴۲، ح ۵؛ الثاقب فی المناقب، ص ۳۱۰؛ دلائل الامامة، ص ۲۴۶؛ اثبات الوصية، ص ۱۵.

فرمود: «یا ابا بصیر هُوَ الْخَامِسُ مِنْ وُلْدِ ابْنِ مُوسَى، ذَلِكَ ابْنُ سَيِّدَةِ الْاِمَاءِ، يَغِيبُ غَيْبَةً يَرْتَابُ فِيهَا الْمُبْطُلُونَ، ثُمَّ يَظْهَرُهُ اللهُ عَزَّوَجَلَّ فَيَفْتَحُ اللهُ عَلَى يَدِهِ مَشَارِقَ الْاَرْضِ وَمَعَارِبَهَا، وَيَنْزِلُ رُوحُ اللهِ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ فَيَصَلِّيْ خَلْفَهُ وَتُشْرِقُ الْاَرْضُ نُوْرَ رَبِّهَا...»^۱ «ای ابوبصیر! او پنجمین از فرزندان پسر موعی است. او فرزند سرور کنیزان است و غیبی کند که باطل جویان در آن تردید کنند. پس خدای تعالی او را آشکار کند و به دست او شرق و غرب عالم را بگشاید و روح الله عیسی بن مریم فرود آید و پشت سر او نماز گزارد و زمین به نور پروردگارش روشن گردد...».

۱۱. ایجاد حکومت واحد جهانی

ویژگیها، اختیارات و عملکردهای امام مهدی عج در عصر ظهور، جز با تشکیل حکومت واحد جهانی محقق نخواهد شد. بر اساس روایات، حضرت مهدی عج ظلم و جور را از روی زمین بر می اندازد و عدالت و دین حق را در سطح جهان برای همیشه مستقر می سازد. او دارای قدرت و امکانات مطلق و جهانی خواهد بود که نتیجه آن، چیرگی بر عالم و تشکیل حکومت مقتدر جهانی است و ...

امام باقر علیه السلام می فرماید: «الْقَائِمُ مِمَّا مَنُصُورٌ بِالرُّعْبِ مُوَيْدٌ بِالنَّصْرِ تُطْوَى لَهُ الْاَرْضُ وَتَظْهَرُ لَهُ الْكُنُوزُ يَبْلُغُ سُلْطَانَهُ الْمَشْرِقَ وَالْمَغْرِبَ وَيَظْهَرُ اللهُ عَزَّوَجَلَّ بِهِ دِيْنَهُ عَلَى الدِّيْنِ كُلِّهِ وَكُوْرَةُ الْمَشْرِكُونَ فَلَا يَبْقَى فِي الْاَرْضِ خَرَابٌ اِلَّا قَدْ عَمِرَ وَيَنْزِلُ رُوحُ اللهِ عِيسَى بْنِ مَرْيَمَ فَيَصَلِّيْ خَلْفَهُ»^۲ «قائم ما با افکندن بیم و هراس در دل ستمگران، یاری می شود و با پشتیبانی الهی تأیید می گردد. زمین برایش خاضع و تسلیم می شود و گنجها برای او نمایان می گردد. حکومت او شرق و غرب عالم را فرا می گیرد. خداوند به وسیله او دینش را بر تمامی ادیان چیرگی و غلبه می بخشد؛ هر چند مشرکان کراهت داشته باشند. در عصر ظهور در زمین خرابی و ویرانی نمی ماند؛ مگر آنکه آباد می شود. عیسی بن مریم فرود می آید و پشت سر او نماز می گزارد».

۱. کمال الدین و تمام النعمة، ج ۲، باب ۳۳، ح ۳۱.

۲. همان، ج ۱، ص ۳۳۱، ح ۱۶.

۱۲. آکنده کردن زمین از عدل و داد

از مهم‌ترین اهداف قیام حضرت مهدی عجله الله تعالی فرجه، بر پایی عدل و قسط در جامعه بشری و بسط و توسعه آن بر کل کره زمین و بین تمام انسان‌ها است.

بدون تردید، کمتر مسأله‌ای هست که در اسلام به اهمیت «عدالت» باشد. «عدل» همانند مسأله «توحید»، در تمام اصول و فروع اسلام، ریشه دوانده است؛ یعنی، همان‌طور که هیچ یک از مسائل عقیدتی، عملی، فردی، اجتماعی، اخلاقی و حقوقی، از حقیقت توحید و یگانگی جدا نیست؛ همین‌طور هیچ یک از آنها خالی از روح «عدل» نمی‌باشد. بنابراین «عدل» به عنوان یکی از اصول مذهب شیعه و یکی از زیربناهای فکری مسلمانان شناخته می‌شود.

رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله درباره عظمت عدل فرمود: «بِالْعَدْلِ قَامَتِ السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ»^۱ آسمان‌ها و زمین بر اساس عدل استوارند». این تعبیر رساترین تعبیر درباره عدالت است؛ یعنی، نه تنها زندگی محدود بشر در کره خاکی، بدون عدالت بر پا نمی‌شود؛ بلکه سرتاسر جهان هستی و آسمان‌ها و زمین، همه در پرتو عدالت و تعادل نیروها و قرار گرفتن هر چیزی در مورد مناسب خود، برقرار است و اگر لحظه‌ای و به مقدار سرسوزنی، از این اصل منحرف شود، رو به نیستی خواهد گذاشت. از این رو خداوند متعال در آیات فراوانی، انسان‌ها را به اقامه عدل توصیه و امر فرموده است.^۲

«عدالت»، عبارت است از اینکه انسان، حق هر کس را بپردازد و نقطه مقابلش، آن است که ظلم و ستم کند و حقوق افراد را از آنها دریغ دارد. «قسط» مفهومی است که حق کسی را به دیگری ندهد و به تعبیر دیگر «تبعیض» روا ندارد و نقطه مقابلش آن است که حق کسی را به دیگری دهد.

مفهوم وسیع این دو کلمه - به خصوص زمانی که جدا از یکدیگر استعمال می‌شوند - تقریباً مساوی است و به معنای رعایت اعتدال در همه چیز و همه کار و قرار دادن هر چیز به جای خویش است.^۳ در روایات فراوانی مهم‌ترین هدف قیام حضرت مهدی «اقامه عدل و قسط» بیان شده است که تنها به بعضی از آنها اشاره می‌شود:

۱-۱۲. امام علی علیه السلام فرمود: «...الْحَادِي عَشَرَ مِنْ وُلْدِي هُوَ الْمَهْدِي الَّذِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا»

۱. ابن ابی جمهور احسانی، *عوالی الآلی*، ج ۴، ص ۱۰۲.

۲. مانده (۵)، آیه ۸.

۳. تفسیر نمونه، ج ۶، ص ۱۴۳.

وَقَسَطًا كَمَا مُلِّتَ جَوْرًا وَظُلْمًا»^۱... يازدهمین از فرزندانم مهدي است که زمین را از عدل و قسط آکنده می‌سازد؛ آن گونه که پراز جور و ظلم شده باشد.

۲-۱۲. امام باقر عليه السلام فرمود: «إِنَّ الْقَائِمَ يَمْلِكُ ثَلَاثِمِائَةَ وَسَبْعَ سَنِينَ كَمَا لَبِثَ أَهْلُ الْكَهْفِ فِي كَهْفِهِمْ يَمَلَأُ الْأَرْضَ عَدْلًا وَقَسَطًا كَمَا مُلِّتَ ظُلْمًا وَجَوْرًا»^۲؛ همانا قائم ۳۰۹ سال - به اندازه درنگ اصحاب كهف در غارشان - حکومت خواهد کرد. [پس] زمین را پراز عدل و قسط می‌کند همان گونه که پراز ظلم و جور شده باشد.

۳-۱۲. امام هادی عليه السلام فرمود: «إِنَّ الْأِمَامَ بَعْدِي الْحَسَنُ ابْنِي وَبَعْدَ الْحَسَنِ ابْنُهُ الْقَائِمُ الَّذِي يَمَلَأُ الْأَرْضَ قَسَطًا وَعَدْلًا كَمَا مُلِّتَ جَوْرًا وَظُلْمًا»^۳؛ همانا امام پس از من، فرزندم حسن و پس از او فرزندش قائم است؛ کسی که زمین را از عدل و داد آکنده می‌سازد همچنان که پراز ظلم و جور شده باشد.

۴-۱۲. عبدالعظیم حسنی می‌گوید: به امام جواد عليه السلام عرض کردم: امیدوارم شما قائم اهل بیت محمد صلی الله علیه و آله باشید؛ کسی که زمین را پراز عدل و داد می‌کند، همچنان که آکنده از ظلم و جور شده باشد. فرمود: «ای ابوالقاسم! هیچ یک از ما نیست، جز آنکه قائم به امر خداوند و هادی به دین الهی است؛ اما قائمی که خدای تعالی، به وسیله او زمین را از اهل کفر و انکار پاک می‌سازد و آن را پراز عدل و داد می‌کند، کسی است که ولادتش بر مردم پوشیده و وجودش از ایشان نهان و بردن نامش حرام است. او هم نام و هم کنیه پیامبر است و...»^۴

بنابراین می‌توان گفت اگر چه بسط و گسترش عدالت بر پهنه زمین، از اهداف مهم و اساسی تمامی اهل بیت عليه السلام بوده است؛ اما به جهت ویژگی‌های حاکم بر شرایط زمان و مکانی اهل بیت عليه السلام، چنین هدف مقدسی تحقق نیافت. ولی در عصر ظهور حضرت مهدي عليه السلام - به جهت فراهم آمدن تمامی شرایط لازم - این مهم تحقق خواهد یافت.

۱. کافی، ج ۱، ص ۳۳۸، ح ۷.

۲. کتاب النبیة، ص ۴۷۴.

۳. کمال‌الدین و تمام النعمة، ج ۲، ص ۳۸۳، باب ۳۷، ح ۱۰.

۴. همان، ج ۲، ص ۳۷۷، باب ۳۶، ح ۲؛ همچنین رک: طبرانی، المعجم الصغير، ج ۲، ص ۱۴۸؛ کنز العمال، ج ۱۴، ص ۲۷۰، ح ۳۸۶۸۹، ص ۳۸۷۰۷؛ تفسیر ابن کثیر، ج ۳، ص ۳۱۲.

منابع برای پژوهش:

۱. علی سعادت پرور، ظهور نور، ترجمه سید محمدجواد وزیری فرد، چ اول، (احیاء کتاب، تهران، ۱۳۸۰ هـ.ش).
۲. قزوینی، سید محمدکاظم، امام مهدی علیه السلام از ولادت تا ظهور، ترجمه حسین فریدونی، (نشر آفاق، تهران ۱۳۷۹ هـ.ش).
۳. میرزا حسین طبرسی، نجم الثاقب، چ دوم، (انتشارات مسجد جمکران، قم، ۱۳۷۷ هـ.ش).
۴. محمدرضا حکیمی، خورشید مغرب، چ شانزدهم، (دفتر نشر و فرهنگ اسلامی، تهران، ۱۳۷۹ هـ.ش).